

УДК 351.811.122

С. О. Товстуха,

здобувач, Національний університет Державної податкової служби України

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ УКРАЇНИ

У статті запропоновано теоретичні рекомендації з удосконалення державного управління України у сфері безпеки дорожнього руху.

In this article presents a theoretical recommendations to improve public administration in Ukraine in the field of road safety.

Ключові слова: дорожній рух, безпека держави, безпека дорожнього руху, державно-управлінські механізми, управлінські рішення.

Key words: traffic, security, road safety, the state's administrative arrangements, management decisions.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Однією з найважливіших умов функціонування держави є забезпечення кожному її громадянину гідних умов для життя, здоров'я, недоторканності та безпеки. Людина, її життя, здоров'я і безпека відповідно до Конституції України визнані найвищою соціальною цінністю в нашій державі [1].

Реалізація конституційних положень значною мірою залежить від ефективної організації державного управління, діяльності відповідних державних органів та їх посадових осіб.

Сучасна наука державного управління визначає його як "діяльність держави (органів державної влади), спрямована на створення умов для якнайповнішої реалізації функцій держави, основних прав і свобод громадян, узгодження різноманітних груп інтересів у суспільстві та між державою і суспільством, забезпечення суспільного розвитку відповідними ресурсами" [2].

Дорожній рух — одна з найбільш характерних і невід'ємних частин сучасної цивілізації, а процеси, які пов'язані з безпекою дорожнього руху, потребують глибокого наукового осмислення.

Для більшості країн світу ефективно забезпечення безпеки дорожнього руху є однією зі стратегічних підвалин національної безпеки.

Вкрай актуальним є це питання і для України, де, за статистикою, щорічно гине 7—7,5 тисячі осіб і зазнають травм 50—60 тисяч учасників дорожнього руху.

Розпад СРСР практично дезорганізував систему державно-управлінської діяльності у сфері безпеки дорожнього руху. На сьогодні в Україні вона працює не ефективно, не враховуючи сучасні виклики та загрози у цій сфері.

Таким чином, нагальною потребою є інтеграція зусиль науковців у напрямі пошуку принципово нових ідей та управлінських рішень у контексті захисту національних інтересів України у сфері безпеки дорожнього руху.

Мета статті — розглянути теоретичні основи вдосконалення державно-управлінських механізмів у сфері безпеки дорожнього руху України

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Проблема безпеки життєдіяльності людини і всього суспільства в сучасних умовах набула особливої гостроти й актуальності.

Як свідчить аналіз, в останні роки у світі різко зростає чисельність аварій, катастроф, дорожньо-транспортних пригод, у яких гине або втрачає здоров'я та працездатність велика кількість людей.

За роки існування СРСР були створені ефективні державно-управлінські механізми у сфері безпеки дорожнього руху, які мали багатогалузевий та багаторівневий характер. Вони ґрунтувались на потужному керівному впливі з боку держави на суб'єкти забезпечення безпеки дорожнього руху. За радянські часи удосконалення державно-управлінських механізмів у сфері безпеки дорожнього руху, попередження травматизму та дорожньо-транспортних пригод були з одними з основних завдань органів державної влади.

Водночас за роки незалежності України не було створено ефективних державно-управлінських механізмів у сфері безпеки дорожнього руху. Статистика свідчить, що в нашій державі протягом останніх 10 років жертвами дорожньо-транспортних пригод став кожний 85-й громадянин, а наслідки таких пригод у майже в 10 разів перевищують аналогічні показники провідних країн світу [3].

Низький стан забезпечення безпеки дорожнього руху, збереження життя та здоров'я громадян є на сьогодні серйозною загрозою національній безпеці України.

На нашу думку, основними загрозами національній безпеці України у сфері безпеки дорожнього руху є:

- 1) недосконалість національного законодавства, що регламентує питання безпеки дорожнього руху;
- 2) недостатній рівень координації та взаємодії компетентних органів державної влади, відповідальних за забезпечення безпеки дорожнього руху;
- 3) незадовільний стан системи підготовки учасників дорожнього руху та профілактичної діяльності, спрямованої на попередження дорожньо-транспортних пригод та їх негативних наслідків;

4) низькі експлуатаційні показники автомобільних шляхів, безпеки перевезень та організації дорожнього руху;

5) відсутність ефективної системи надання медичної допомоги потерпілим у дорожньо-транспортних пригодах;

6) недостатній рівень інформаційно-технічного забезпечення у сфері безпеки дорожнього руху.

Зазначені загрози національній безпеці України у сфері безпеки дорожнього руху мають глобальний характер та потребують створення ефективних державно-управлінських механізмів з їх мінімізації.

Враховуючи стратегічну важливість питань забезпечення безпеки дорожнього руху, необхідність розробки ефективних механізмів щодо мінімізації дорожньо-транспортних пригод, збереження життя та здоров'я людей та забезпечення безпеки дорожнього руху, ряд провідних вітчизняних та зарубіжних науковців присвятили свої дослідження вирішенню цієї комплексної проблеми.

Вагомий внесок у дослідженні комплексної проблеми забезпечення безпеки дорожнього руху зроблено такими вітчизняними вченими, як В. Авер'янов, І. Бородін, О. Безсмертний, І. Галаган, Є. Герасименко, І. Голосніченко, С. Гончарук, О. Засторожна, Р. Калюжний, М. Ковалів, Т. Коломієць, Л. Кононенко та багато інших.

Дослідженням проблем гарантування безпеки дорожнього руху присвячені роботи В. Єгупенка, В. Новикова, О. Салманової, питання удосконалення державно-управлінської діяльності у сфері безпеки дорожнього руху та профілактики дорожньо-транспортних пригод розглянуті у роботах В. Развадовського, С. Гусарова, В. Грошевого, О. Домашенко.

Формування правової свідомості громадян у сфері безпеки дорожнього руху розглядаються дослідником О. Міленіним, а історичні аспекти розвитку системи забезпечення безпеки дорожнього руху — науковцем Я. Хом'яком.

Актуальні питання державно-управлінської діяльності у сфері безпеки дорожнього руху були предметом наукових розробок у роботах таких зарубіжних вчених, як Н. Балашова, Д. Бахраха, А. Белова, Р. Денисова, С. Дмитрієва, І. Євтихієва, Л. Ігнатова, В. Кир'янова, П. Кононова, Б. Росінського, Ю. Старилова та інших дослідників.

Як свідчать дані, отримані зарубіжними та вітчизняними вченими, насамперед, такими дослідниками, як В. Лук'янов, Б. Росінський, Г. Клінковштейн, В. Жульов, П. Кравченко, К. Жерондо, Х. Оверсон, ефективна реалізація державно-управлінських рішень у сфері безпеки дорожнього руху можлива за умов проведення ефективної політики державного регулювання і надвідомчого контролю.

Водночас дослідження, в яких з позицій системного підходу розглядаються державно-управлінські аспекти комплексної проблеми у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, практично відсутні.

Як наслідок, у вітчизняній науці:

— відсутні загальноприйняті дефініції щодо понятійно-категорійного апарату безпеки дорожнього руху на рівні теоретичних наукових досліджень;

— питання безпеки дорожнього руху на разі глибо-

ко не вивченні, не достатньо враховуються сучасні реалії, зовнішні та внутрішні фактори, які впливають на її стан.

У нормативних документах України термін "безпека дорожнього руху" вживається доволі часто, про що можна судити з назв деяких нормативних актів:

1) Закону України про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху [4];

2) Концепції Державної цільової програми з підвищення рівня безпеки дорожнього руху на 2011-2015 роки [5];

3) Указу Президента України "Про невідкладні заходи з забезпечення безпеки дорожнього руху" [6];

4) постанови Кабінету міністрів України про утворення Координаційної ради з питань безпеки дорожнього руху [7];

5) рішення Ради національної безпеки і оборони України від 17.11.2010, де компетентними органами державної влади доручено розробити "Стратегію підвищення рівня безпеки дорожнього руху в Україні до 2015 року" [8].

Проте, дефініція поняття "безпека дорожнього руху" на національному рівні міститься лише у одному відомчому документі. Так, Наказом МВС України від 13 листопада 2006 року № 1111, зазначається, що "безпека дорожнього руху — це стан процесу дорожнього руху, що визначає ступінь захищеності учасників дорожнього руху від дорожньо-транспортних пригод та їх наслідків" [9].

На підставі отриманих даних "безпека дорожнього руху" нами визначається як стан захищеності громадянського суспільства від дорожньо-транспортних пригод та їх соціальних наслідків.

Заходи із забезпечення безпеки дорожнього руху реалізуються шляхом координації та взаємодії між компетентними органами державної влади України. Вони зумовлюються пріоритетністю національних інтересів, всебічним аналізом глобальних викликів та загроз у сфері безпеки дорожнього руху та необхідністю вжиття своєчасних адекватних заходів з їх мінімізації.

Головними об'єктами у сфері безпеки дорожнього руху є життя та здоров'я громадян України.

Головними суб'єктами у сфері безпеки дорожнього руху є органи державної влади, органи місцевого самоврядування, громадські організації і громадяни України.

Основними принципами, за допомогою яких забезпечується реалізація заходів у сфері безпеки дорожнього руху, на нашу думку, є:

— пріоритету прав людини та верховенство права;

— адекватності державно-управлінських заходів з мінімізації дорожньо-транспортних пригод та забезпечення безпеки дорожнього руху;

— розмежування повноважень компетентних органів державної влади у сфері безпеки дорожнього руху;

— державного контролю за організацією дорожнього руху;

— соціальної свідомості з питань безпеки дорожнього руху;

— особистої відповідальності громадян за збереження свого життя та здоров'я.

З метою створення ефективних державно-управлінських механізмів, стратегічно важливим питанням є формування та запровадження єдиної державної політики у сфері безпеки дорожнього руху.

Державна політика у сфері безпеки дорожнього руху:

1) має стати системою офіційно прийнятих у державі поглядів і дій щодо визначення цілей, завдань, принципів, основних напрямів та механізмів реалізації заходів у сфері безпеки дорожнього руху;

2) здійснюватися відповідно до Конституції України, чинного законодавства й інших нормативно-правових актів, загальновизначених принципів та норм міжнародного права;

3) реалізовуватись шляхом цілеспрямованої та скоординованої діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, громадських об'єднань і громадян згідно з їхніми правами та повноваженнями в цій сфері.

Реалізація завдань державної політики у сфері безпеки дорожнього руху передбачає запровадження ефективного державного управління у цій сфері.

ВИСНОВКИ

Враховуючи вищевикладене, можна вважати, що державне управління у сфері безпеки дорожнього руху — це організована державою сукупність державних органів, громадських організацій, посадових осіб та окремих громадян, об'єднаних цілями та завданнями щодо забезпечення ефективного управління дорожнім рухом, мінімізації дорожньо-транспортних пригод та їх негативних наслідків, збереження життя та здоров'я учасників дорожнього руху, які здійснюють узгоджену діяльність у межах чинного законодавства України.

Головною метою державного управління у сфері безпеки дорожнього руху, на нашу думку, є створення ефективних державно-управлінських механізмів, що гарантовано забезпечуватимуть захист суспільства від дорожньо-транспортних пригод та їх соціальних наслідків

На підставі аналізу світового досвіду з питань безпеки дорожнього руху встановлено, що державне управління у цій сфері ґрунтується на таких принципах:

— законодавчого забезпечення безпеки дорожнього руху;

— ефективності та цілеспрямованості заходів з мінімізації дорожньо-транспортних пригод;

— соціальності свідомості населення з питань необхідності неухильного дотримання правил дорожнього руху;

— координації та контролю органів державної влади за станом безпеки дорожнього руху.

Основу державно-управлінських рішень з метою ефективною реалізації зазначених принципів складає скоординована діяльність органів державної влади України, що спрямована на реалізацію стратегічних напрямів у сфері безпеки дорожнього руху. Для ефективною реалізації принципів державного управління у сфері безпеки дорожнього руху необхідно

застосувати політичні, соціальні та інтелектуальні механізми.

Політичні механізми передбачають створення на національному рівні ефективної системи державного управління у сфері безпеки дорожнього руху, яка має стати пріоритетом у суспільстві.

Соціальні механізми передбачають формування суспільної свідомості громадян щодо необхідності дотримання правил безпеки дорожнього руху, культури поведінки на дорогах, надання сприяння та допомоги учасникам дорожнього руху.

Інтелектуальні механізми передбачають розроблення на державному рівні нормативних актів, стратегій, програм, спрямованих на мінімізацію дорожньо-транспортних пригод та їх соціальних наслідків.

Таким чином, формування теоретичних основ державного управління у сфері безпеки дорожнього руху є на сьогодні важливим імперативом та актуальним науковим завданням.

Література:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради (ВВР). — 1996. — № 30.

2. Енциклопедичний словник з державного управління / За ред. Ю.В. Ковбасюка, В.П. Трощинського, Ю.П. Сурміна. — К.: НАДУ, 2010. — С 150.

3. Офіційний сайт Департаменту ДАІ МВС України, <http://www.sai.gov.ua/>

4. Закон України про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху // Уряд. кур'єр. — 2008. — 24 вересня.

5. Концепція Державної цільової програми з підвищення рівня безпеки дорожнього руху на 2011-2015 роки, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 жовтня 2008 року № 1384-р.

6. Указ Президента України від 20 листопада 2007 року "Про невідкладні заходи з забезпечення безпеки дорожнього руху".

7. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 березня 2006 року № 388 "Про утворення Координаційної ради з питань безпеки дорожнього руху".

8. Стратегія підвищення рівня безпеки дорожнього руху в Україні до 2015 року // Указ Президента України від 10.12.2010 № 1119/2010 "Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 17.11.2010", "Про виклики та загрози національній безпеці України у 2011 році".

9. Наказ МВС України від 13 листопада 2006 року № 1111 "Про затвердження Інструкції з діяльності підрозділів дорожньо-патрульної служби Державтоінспекції МВС України".

10. Державне управління: основи теорії, історія і практика: навч. посібник / В.Д. Бакуменко, П.І. Надолішній, М.М. Іжа, Г.І. Арабаджи. За заг. ред. Долішнього П.І., Бакуменка В.Д. — Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2009. — 394 с.

11. Салманова О.Ю. Адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху // Українське адміністративне право: Збірник наукових праць. — Суми: ВВП "Мрія-1" ЛТД: "Ініціатива", 2000. — С. 226—228.

Стаття надійшла до редакції 19.01.2011 р.